

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 604/2024-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Petra Molnára a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **TT-AGRO, s.r.o.**, Špačinská 405/28, Bohdanovce nad Trnavou, IČO 36 756 342, zastúpenej Michal Mrva - advokátska kancelária, s.r.o., Trenčianska 38, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/2/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/2/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 14C/2/2020 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie **1 200 eur**, ktoré jej **j e p o v i n n ý** zaplatiť Okresný súd Trnava do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **856,76 eur**, ktorú **j e p o v i n n ý** Okresný súd Trnava zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. novembra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov, a tiež žiada priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 7 000 eur a náhrady trov konania.

2. Uznesením č. k. II. ÚS 604/2024-12 z 26. novembra 2024 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a vyžiadaného spisu okresného súdu vyplýva, že napadnuté konanie, ktorého predmetom je určenie neplatnosti kúpnej zmluvy k nehnuteľnostiam, začalo podaním žaloby sťažovateľkou 14. januára 2020. Dňa 3. apríla 2020 okresný súd vyzval žalovaných na vyjadrenie sa k podanej žalobe a tiež požiadal katastrálny odbor o poskytnutie listín. Dňa 9. júna 2020 zaslal vyjadrenie k žalobe a námietku miestnej nepríslušnosti žalovaný v 1. rade. Dňa 1. júla 2021 bolo sťažovateľke doručené vyjadrenie žalovaného v 1. rade spolu s výzvou na zaslanie repliky. Sťažovateľka doručila súdu 6. júla 2021 repliku, ku ktorej podal dupliku žalovaný v 1. rade 15. októbra 2021. Dňa 23. novembra 2021 sa uskutočnilo prvé pojednávanie. Následne 17. januára 2022 sťažovateľka doručila súdu svoje vyjadrenie a zmenu žaloby, ktoré súd 17. marca 2022 zaslal žalovanému v 1. rade. Dňa 28. marca 2022 právny zástupca žalovaného v 1. rade oznámil súdu prevzatie právneho zastupovania žalovanej v 2. rade. Pojednávanie nariadené na 29. marec 2022 bolo zrušené na žiadosť právneho zástupcu žalovaného v 1. rade. Následne sa uskutočnili pojednávania 31. mája 2022 a 24. júna 2022. Dňa 19. augusta 2022 zaslala sťažovateľka súdu svoje vyjadrenie, a to vzhľadom na zmenu predbežného právneho posúdenia veci prednesenú súdom na pojednávaní 24. júna 2022. K tomu zaslali 6. októbra 2022 svoje vyjadrenie žalovaní. Pojednávanie nariadené na 6. december 2022 bolo zrušené z dôvodu čerpania dovolenky a nový termín bol nariadený na 26. január 2023. Na pojednávaní konanom 24. februára 2023 okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom tak, že žalobu sťažovateľky zamietol a žalovaným v 1. a 2. rade priznal proti sťažovateľke nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Okresný súd dospel k záveru o procesnej neprípustnosti žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu – kúpnej zmluvy, keďže žaloba o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy je žalobou o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a toto určenie možno požadovať len vtedy, ak to vyplýva z osobitného predpisu, avšak z vykonaného dokazovania vyplynulo, že určenie neplatnosti takejto zmluvy nevyplýva zo žiadneho osobitného predpisu. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu podala proti rozsudku okresného súdu 8. marca 2023 odvolanie, ku ktorému sa podaním z 11. apríla 2023 vyjadrili žalovaní. Sťažovateľka zaslala svoje stanovisko k tomuto vyjadreniu 2. mája 2023 a žalovaní sa vyjadrili podaním z 30. mája 2023. Dňa 11. júla 2023 bol spis predložený na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľky proti rozsudku Krajskému súdu v Trnave. Krajský súd uznesením č. k. 24Co/65/2023-198 z 24. januára 2024 právoplatným 26. februára 2024 rozhodol tak, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Krajský súd vyslovil právny názor, že za osobitný právny predpis tak, ako ho má na mysli § 137 písm. d) CSP, je možné považovať § 40a Občianskeho zákonníka týkajúci sa neplatnosti právnych úkonov, keďže z uvedeného ustanovenia výslovne vyplýva možnosť domáhať sa určenia relatívnej neplatnosti

právneho úkonu na súde a okresný súd sa mal podanou žalobou zaoberať. Vec bola súdu prvej inštancie vrátená 7. februára 2024. Dňa 18. októbra 2024 nariadil okresný súd termín pojednávania na 5. jún 2025.

II.

Argumentácia sťažovateľky a vyjadrenie okresného súdu

4. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, ktorej podstatou je tvrdenie, že došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorého nečinnosť, nesústredenosť a neefektivita sú príčinou vzniku zbytočných prietáhov. V konkrétnostiach uviedla:

a) Okresný súd spôsobil prietahy v napadnutom konaní už v prvotnom štádiu konania, keď prvé pojednávanie bolo nariadené po 22 mesiacoch od podania žaloby na súde. Po vrátení veci okresnému súdu tento od februára 2024 až do októbra 2024 vo veci vôbec nekonal a za celý čas urobil iba jeden procesný úkon, keď v októbri 2024 nariadil termín pojednávania na 5. jún 2025, t. j. až po viac ako 15 mesiacoch od nadobudnutia právoplatnosti zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu, v ktorom vyslovil na vec jasný právny názor, ktorým je okresný súd viazaný.

b) Sťažovateľka namieta aj celkovú dĺžku konania, ktoré trvá takmer 5 rokov, pričom vec, ktorá je jeho predmetom, je skutkovo a právne pomerne jednoduchá. Sťažovateľka pritom k vzniku zbytočných prietáhov v konaní nijakým spôsobom neprispela.

c) Vzhľadom na skutočnosť, že okresný súd nekonal vo veci od počiatku riadne a sústredene, sťažovateľka podala 14. júna 2021 sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu a odôvodnila ju tým, že ku dňu jej podania nebol v danej veci nariadený termín pojednávania a okresný súd nevykonal žiadne procesné úkony, ktoré by smerovali k riadnemu a včasnému rozhodnutiu vo veci samej. Podaná sťažnosť bola vyhodnotená ako čiastočne opodstatnená z dôvodu, že súd dlhšiu dobu (od júna 2020) nevykonal relevantný úkon, pričom však predseda súdu uviedol, že nezistil subjektívne zavinenie konajúcej sudkyne a dôvodom, pre ktorý nebol dosiaľ termín pojednávania nariadený, bola mimoriadna situácia a núdzový stav v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

5. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril predseda okresného súdu, ktorý uviedol, že zákonná sudkyňa konala s prihliadnutím na aktuálny stav v jej senáte, kde je väčší počet starších, reštančných vecí, s primeranou rýchlosťou. V tejto súvislosti poukázal na názor Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, podľa ktorého sudca je povinný v záujme ochrany práv účastníkov konania v prípade veľkého počtu vecí, ktoré nemožno považovať za prednostné z iného dôvodu ako dĺžky ich konania, uprednostniť veci staršie pred vecami obdobne skutkovo a právne obtiažnými, ktoré súdu napadli neskôr. V opačnom prípade by porušil povinnosť podľa § 30 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Z uvedeného dôvodu bolo potrebné, aby súd aj pri vybavení tejto konkrétnej veci postupoval podľa poradia nápadu jednotlivých vecí do daného senátu. Tiež poukázal na skutočnosť, že od 1. júna 2023 bola zákonná sudkyňa zaradená na vybavovanie agendy poručenského úseku a veci tejto agendy je potrebné prejednať prednostne. Zároveň vyslovil názor, že doba od 7. februára 2024, keď bol spis z odvolacieho súdu vrátený súdu prvej inštancie,

do 18. októbra 2024, keď bol určený termín pojednávania, je primeraná. Prípadné sťažovateľkou opisované „prieťahy“ v konaní do prvého rozhodnutia súdu prvej inštancie nemôžu už byť pre rozhodnutie o „prieťahoch“ brané na zreteľ. Navrhol, aby ústavný súd sťažnosť zamietol, resp. nevydal požadovaný nález, keďže od vrátenia veci z odvolacieho súdu po vykonanie úkonu súdom prvej inštancie sa nevyskytli prieťahy v konaní. S ohľadom na okolnosti prípadu a dĺžku konania, zvlášť od vrátenia veci odvolacím súdom, vyjadril zásadný nesúhlas s priznaním primeraného finančného zadostučinenia, keďže naň niet žiadny dôvod a navrhovaná výška je zjavne neprimeraná.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože s ohľadom na predmet konania a po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskom okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

7. Podstatu ústavnej sťažnosti sťažovateľky tvorí námietka, že v dôsledku nečinnosti, nesústredenosti a neefektivity okresného súdu v napadnutom konaní v ňom došlo k vzniku zbytočných prieťahov, v ktorých dôsledku je aj celková doterajšia dĺžka konania neprimeraná, čo odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. IV. ÚS 302/2020, III. ÚS 233/2022, II. ÚS 439/2023).

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

10. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právnej a skutkovej zložitosti prejednávanej veci, ústavný súd konštatuje, že spory, ktorých predmetom je určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, patria medzi bežnú rozhodovaciú agendu všeobecných súdov. Vychádzajúc z predloženého spisového materiálu, ústavný súd nezistil ani žiadne také okolnosti, na základe ktorých by bolo možné napadnuté konanie posúdiť ako zložité po skutkovej stránke. V súvislosti s týmto kritériom tak nie je možné okresný súd zbaviť jeho zodpovednosti za priebeh a doterajšiu dĺžku napadnutého konania a s tým súvisiaci vznik prieťahov.

11. Ústavný súd posudzuje pri ústavných sťažnostiach na prietahy v konaní aj význam konania pre sťažovateľa. Z hľadiska judikatúry ústavného súdu, resp. ESLP nejde o konanie, pri ktorom je daná požiadavka na zvýšenú rýchlosť konania.

12. Pri hodnotení ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v namietanom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom. Sťažovateľka sa domáhala odstránenia zbytočných prietahov v napadnutom konaní aj sťažnosťou pre nečinnosť podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá bola vyhodnotená ako čiastočne opodstatnená.

13. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným prietahom, bol postup samotného okresného súdu v napadnutom konaní. Z predloženého spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že konanie sa začalo podaním žaloby sťažovateľkou 14. januára 2020 a v čase vydania tohto rozhodnutia nie je po zrušení rozsudku okresného súdu a vrátení veci krajským súdom na ďalšie konanie vo veci opätovne meritórne rozhodnuté. Ústavný súd preskúmaním súdneho spisu zistil, že postup okresného súdu nebol plynulý hneď v úvode konania, keď okresnému súdu trvalo viac ako rok, kým vyzval sťažovateľku na zaslanie repliky (9. 6. 2020 zaslal žalovaný v 1. rade vyjadrenie k žalobe a 1. 7. 2021 bolo sťažovateľke doručené vyjadrenie žalovaného v 1. rade spolu s výzvou na zaslanie repliky, pozn.). Ničím neodôvodnenou nečinnosťou je poznačený aj doteraz posledný úsek konania, keď po vrátení spisu krajským súdom 7. februára 2024 až do podania tejto ústavnej sťažnosti okresný súd nevykonal žiaden procesný úkon s výnimkou nariadenia termínu pojednávania na 5. jún 2025. Napadnuté konanie je tak poznačené dvoma významnými obdobiami nečinnosti spolu v trvaní viac ako rok a 9 mesiacov. Zároveň je napadnuté konanie poznačené aj neefektívnou činnosťou okresného súdu, ktorého rozsudok bol krajským súdom zrušený z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie, čím došlo nepochybne k predĺženiu napadnutého konania, ktoré je pričítateľné okresnému súdu. Ústavný súd preto konštatuje, že okresný súd v napadnutom konaní nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu vo veci samej, a tým aj k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (strán sporu).

14. Ústavný súd pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (III. ÚS 90/07, IV. ÚS 182/08, I. ÚS 7/2011).

15. Čo sa týka skutočností tvrdených okresným súdom, treba uviesť, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezjavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní ako nadmerná zaťaženosť súdu alebo personálne problémy. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter.

16. Na základe posúdenia uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v dôsledku nečinnosti okresného súdu, ako aj jeho neefektívnej činnosti došlo v napadnutom konaní k vzniku zbytočných prietáhov, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. Vzhľadom na konštatovanie porušenia už uvedených práv sťažovateľky, ako aj na skutočnosť, že namietané konanie nebolo dosiaľ právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde vo veci konať bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

19. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie finančného zadost'učinenia 7 000 eur, ktoré odôvodnila dlhotrvajúcim stavom právnej neistoty, čakajúc na rozhodnutie súdu v otázke porušenia jej zákonného predkupného práva k spoluvlastníckym podielom na nehnuteľnostiach zo strany žalovanej v 2. rade.

20. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania a jeho neprivilégovaný charakter, nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, celkovú dĺžku konania a správanie sťažovateľky, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal sťažovateľke primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 200 eur a vo zvyšnej časti návrhu nevyhovel (body 3 a 5 výroku tohto nálezu). Prihliadol na fakt, že deklarácia porušenia základných práv, ako aj náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok.

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 856,76 eur.

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby

uskutočnený v roku 2024 je vo výške 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 13,73 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Výsledná suma náhrady trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 856,76 eur vrátane 20 % dane z pridanej hodnoty.

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. januára 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu